

Na Karlovarsku letos začalo kroužkování labutí velkých

Pavla Blažková, Správa CHKO Slavkovský les

Labuť je ptákem symbolizujícím věrnost, čistotu a eleganci. Avšak mnoho z nás ví, že vzrostlý labutí samec je také statečný obránce a dokáže v případě svého ohrožení pěkně nahánět hrůzu.

Na našem území bývaly dříve labutě vzácností. Původem pocházejí tito bělostní ptáci z oblasti Severního moře a Pobaltí. K jejich rozšíření přispěl jak rozvoj rybníkářství, tak i polodivoký chov labutí na zámcích a parcích. Stabilní populace labutí se v České republice utvořila až po 2. světové válce.

Chladné a rašelinné vody centrální oblasti Slavkovského lesa labutím velkým příliš nesvědčí. Dávají přednost rybníkům s bohatou vodní vegetací, která jim slouží

za potravu i ke stavbě hnízda. Přítomnost lidí jim vůbec nevadí, jejich obliba hnízdění na návesních rybnících ukazuje spíše na opak.

Hnízdo si labuť staví z orobince, rákosu a dalších vodních rostlin, nejčastěji tak, aby bylo obklopeno vodou. Voda chrání hnízdo proti pozemním predátorům – liškám a kunám. Dospělé labuť jsou velcí ptáci a kromě člověka, nehlídaných psů a drátů elektrického vedení mnoho dalších nepřátel nemají. Jinak je to však u vajec a ochmýřených mláďat. Labutí vejce jsou svojí hmotností kolem 350 g lákavým soustem pro krkavcovité ptáky i šelmy. Proto rodiče svá vejce pečlivě střeží a od hnízda se v době sezení na vejcích nevzdalují. Přestože je labuť

Někteří labutí samci jsou statečnými ochránci ochotnými se o svá mláďata bit, jiní zase v případě ohrožení raději vyklidí rybník a obranu mláďat nechají na své družce. Foto: Pavla Blažková.

nápadný pták a její hnízdo má průměr až ke 2 m, některé páry dokáží hnízdit velice skrytě v hustém rákosí a nemusíme si jejich hnízdění ani všimnout. Rodinka se pak často prozradí až v době vodění mládat. Těch mohou mít labuť až 9, nejčastěji však 2–7. Labuťata jsou velice zranitelná, nedokáží totiž do věku 4 a půl měsíce létat. Do té doby jsou jejich křídélka pouhými pahýlky bez letek a jediným jejich umem při potřebě úniku je potápění. A právě toho využívají ornitologové při jejich kroužkování. V průběhu léta navíc z důvodu pelichání letek nemohou létat ani dospělí jedinci. Často se proto podaří odchytit i rodiče mládat, což je velkou výhodou pro získávání dat o věrnosti labutí partnerovi i hnízdišti. Jako výzbroj na odchyt rodinky stačí rychlá kánoe a hlavně odhodlání nenechat se zastrašit hrozícími rodiči.

Kroužkování je u labutí velice přínosným zdrojem zajímavých informací. Díky velikosti labutích kroužků a labutí krotkosti na zimovištích lze snadno odečítat čísla kroužků i dalekohledem při jejich krmení. Tak například víme, že labuť hnízdící na Rokycansku s oblibou zimují v Praze na Vltavě, zatímco v Plzni zimují labuť z Domažlicka. Labuť z Tachovska zas létají zimovat na Dunaj do Regensburgu. Kde ale zimují labuť z okolí Mariánských Lázní? To zatím nevíme, první kroužkování zde totiž proběhlo až letos.

V roce 2010 se nám podařilo objevit několik hnízdících labutí. Prvním byl pár na Velkém Novoveském rybníku. Toto hnízdění však nedopadlo šťastně, labuť pár o snůšku přišel. Neúspěšný byl také další pár, na který jsme si brousili zuby. Již o poměrně velká mláďata přišel pár hnízdící na nádrži Podhora. Radost nám však udělala rodina na Křížovém rybníku u Brtě se 4 mladými. Náš tým se rozdělil na 2 skupiny: posádku kanoí a chodce, neboli vodníky, později nevyhnutelně podvodníky. Díky vysoce koordinované součinnosti se nám podařilo nejdříve odchytit mláďata a poté i oba rodiče. Oba dospělí ptáci ještě neměli letky dorostlé a plavali příliš pomalu. Chytřejší samice sice brzy prohlédla svoji beznadějnou situaci a rozhodla se radši pro pochod obilným polem k dalšímu rybníku, ale ani tak nám neunikla.

Věrnost u labutí není tak romantická vlastnost, jak si lidé myslí. Labuť samec si totiž věrnost samice pojišťuje především vyháněním ostatních labutí z teritoria. A jeho teritoriem je většinou celý rybník. Proto se málokdy

setkáváme s více páry hnízdícími na jednom rybníku. Výjimkou však byl rybník u obce Borek na Žluticku, kde byla na jaře nalezena hned 4 hnízda se snůškami! I do tohoto labutího ráje se náš odchytový tým vypravil, pro neustávající hustý déšť a rozsáhlý hustý litorál se nám zde nakonec podařilo okroužkovat jen část mládat (šest).

S úlovkem. Foto: Přemysl Tájek.

Domovem poslední námi okroužkované labuť rodinky byl malý návesní rybník přímo uprostřed Ovesných Kladub. Pár byl zvyklý na krmení od místních lidí a když k nám radostně připlul zlákan nabízeným pečivem, nemohl tušit nic o úskoku, který se na něj chystal. Byl to přesněji řečeno skok a rychlý chmat. Labuť samci mívají mezi 15–17 kg a dokáží budit respekt. Nejdůležitější při jejich odchytu je paralyzovat jim mohutná křídla, kterými dokáže uštědřit velmi silný úder. Samec se bránil, syčel, ale nic mu to nebylo platné a dostal velký labuť kroužek. Na něm je vyražena jedinečná kombinace písmen a číslic, podle kterých ho vždy identifikujeme. Třeba se tu s ním a jeho družkou setkáme i příští rok. Jejich dvěma mláďatům však bude trvat ještě dva roky, než začnou hnízdit. Zda si k tomu vyberou rybník v blízkosti svého rodiště se možná někdy díky kroužkům také dozvíme.

Pokud se Vám podaří přečíst číslo kroužku některé z labutí, neváhejte prosím kontaktovat Kroužkovací stanicí Národního muzea Praha a nebo mne (pavla.blazkova@nature.cz, tel. 354401974). Velmi také uvítáme informace o hnízdění labutí ve Slavkovském lese a jeho okolí. Za spolupráci předem děkujeme.